Vol 5 Issue 8 Sept 2015

ISSN No : 2230-7850

International Multidisciplinary Research Journal

Indian Streams Research Journal

Executive Editor
Ashok Yakkaldevi

Editor-in-Chief
H.N.Jagtap

Welcome to ISRJ

RNI MAHMUL/2011/38595 **ISSN No.2230-7850**

Indian Streams Research Journal is a multidisciplinary research journal, published monthly in English, Hindi & Marathi Language. All research papers submitted to the journal will be double - blind peer reviewed referred by members of the editorial board.Readers will include investigator in universities, research institutes government and industry with research interest in the general subjects.

Regional Editor

Dr. T. Manichander

Mr. Dikonda Govardhan Krushanahari
Professor and Researcher ,
Rayat shikshan sanstha's, Rajarshi Chhatrapati Shahu College, Kolhapur.

International Advisory Board

Kamani Perera
Regional Center For Strategic Studies, Sri Lanka

Janaki Sinnasamy
Librarian, University of Malaya

Romona Mihaila
Spiru Haret University, Romania

Delia Serbescu
Spiru Haret University, Bucharest, Romania

Anurag Misra
DBS College, Kanpur

Titus PopPhD, Partium Christian University, Oradea,Romania

Mohammad Hailat
Dept. of Mathematical Sciences, University of South Carolina Aiken

Abdullah Sabbagh
Engineering Studies, Sydney

Ecaterina Patrascu
Spiru Haret University, Bucharest

Loredana Bosca
Spiru Haret University, Romania

Fabricio Moraes de Almeida
Federal University of Rondonia, Brazil

George - Calin SERITAN
Faculty of Philosophy and Socio-Political Sciences Al. I. Cuza University, Iasi

Hasan Baktir
English Language and Literature Department, Kayseri

Ghayoor Abbas Chotana
Dept of Chemistry, Lahore University of Management Sciences[PK]

Anna Maria Constantinovici
AL. I. Cuza University, Romania

Ilie Pintea,
Spiru Haret University, Romania

Xiaohua Yang
PhD, USA

......More

Editorial Board

Pratap Vyamktrao Naikwade
ASP College Devrukh,Ratnagiri,MS India

R. R. Patil
Head Geology Department Solapur University,Solapur

Rama Bhosale
Prin. and Jt. Director Higher Education, Panvel

Salve R. N.
Department of Sociology, Shivaji University,Kolhapur

Govind P. Shinde
Bharati Vidyapeeth School of Distance Education Center, Navi Mumbai

Chakane Sanjay Dnyaneshwar
Arts, Science & Commerce College, Indapur, Pune

Awadhesh Kumar Shirotriya
Secretary,Play India Play,Meerut(U.P.)

Iresh Swami
Ex - VC. Solapur University, Solapur

N.S. Dhaygude
Ex. Prin. Dayanand College, Solapur

Narendra Kadu
Jt. Director Higher Education, Pune

K. M. Bhandarkar
Praful Patel College of Education, Gondia

Sonal Singh
Vikram University, Ujjain

G. P. Patankar
S. D. M. Degree College, Honavar, Karnataka

Maj. S. Bakhtiar Choudhary
Director,Hyderabad AP India.

S.Parvathi Devi
Ph.D.-University of Allahabad

Sonal Singh,
Vikram University, Ujjain

Rajendra Shendge
Director, B.C.U.D. Solapur University, Solapur

R. R. Yalikar
Director Managment Institute, Solapur

Umesh Rajderkar
Head Humanities & Social Science YCMOU,Nashik

S. R. Pandya
Head Education Dept. Mumbai University, Mumbai

Alka Darshan Shrivastava
Shaskiya Snatkottar Mahavidyalaya, Dhar

Rahul Shriram Sudke
Devi Ahilya Vishwavidyalaya, Indore

S.KANNAN
Annamalai University,TN

Satish Kumar Kalhotra
Maulana Azad National Urdu University

Address:-Ashok Yakkaldevi 258/34, Raviwar Peth, Solapur - 413 005 Maharashtra, India
Cell : 9595 359 435, Ph No: 02172372010 Email: ayisrj@yahoo.in Website: www.isrj.org

Indian Streams Research Journal
ISSN 2230-7850

Impact Factor : 3.1560(UIF)
Volume - 5 | Issue - 8 | Sept - 2015

भीमा सहकारी साखर कारखान्याच्या साखर उत्पादनाचा व साखरेच्या दराचा चिकित्सक अभ्यास.

प्राचार्य. डॉ. केंजळे. एस. आर.
मु. सा. काकडे महाविद्यालय सोमेश्वरनगर,
ता. बरामती, जि. पुणे.

प्रस्तावना –

भारतामध्ये महाराष्ट्र राज्य हे साखर उत्पादनाचे मुख्य राज्य म्हणून ओळखले जाते. देशात एकूण उत्पादित होणाऱ्या साखरेपैकी सरासरी 40 टक्के उत्पादन नोंदवणाऱ्या महाराष्ट्रात 2014-2015 च्या हंगामात साखर उत्पादनाने लाख टनांची शंभरी पार केली होती 2015-2016 हांगामामध्ये हे उत्पादन दुष्काळामुळे घसरून 83 लाख 40 हजार टनांवर आले आणि पाठोपाठ सलग दुसऱ्या वर्षाच्या दुष्काळामुळे हे उत्पादन आणखी कमालीचे घसरणार असल्याचा प्राथमिक अंदाज नोंदवला जात आहे. या सगळया समस्येचा परिणाम भीमा सहकारी साखर कारखान्यांवर होताना दिसतो. भीमा सहकारी साखर कारखाना आर्थिक व तांत्रीक अडचणीत असल्याने कारखान्याला अनेक समस्यांना तोंड दयावे लागत आहे या सर्व समस्यांमुळे 2015-2016 या हंगामामध्ये भीमा सहकारी साखर कारखाना बंद ठेवण्यात आला आहे.

संशोधन विषयाची उद्दिष्टये

1. भीमा सहकारी साखर कारखान्याचा विश्लेषनात्मक अभ्यास करणे.
2. भीमा सहकारी साखर कारखान्याच्या साखर उत्पादनाचा व साखरेच्या दराचा अभ्यास करणे.

भीमा सहकारी साखर कारखान्याचा विश्लेषनात्मक अभ्यास

1. ऊसाचा खरेदी दर

भीमा सहकारी साखर कारखाना लि. पाटसच्या सन 2010-2011 ते 2014-2015 या मागिल पाच वर्षाच्या कालावधीतील ऊसाच्या खरेदीदरा विषयीची माहिती कोष्टक क्रमांक 1 मध्ये दर्शविली आहे.

कोष्टक क्रमांक 1
ऊसाचा खरेदी दर

(दर टनी रूपये)

	31-3-2011	31-3-2012	31-3-2013	31-3-2014	31-3-2015
ऊसाचा खरेदी दर (दर टनी रूपये)	1800	2000	2300	1952	2020.42

(स्त्रोत: भीमा सहकारी साखर कारखाना लि. पाटस वार्षिक अहवाल सन 2011 ते 2015)

आलेख क्रमांक 1
ऊसाचा खरेदी दर

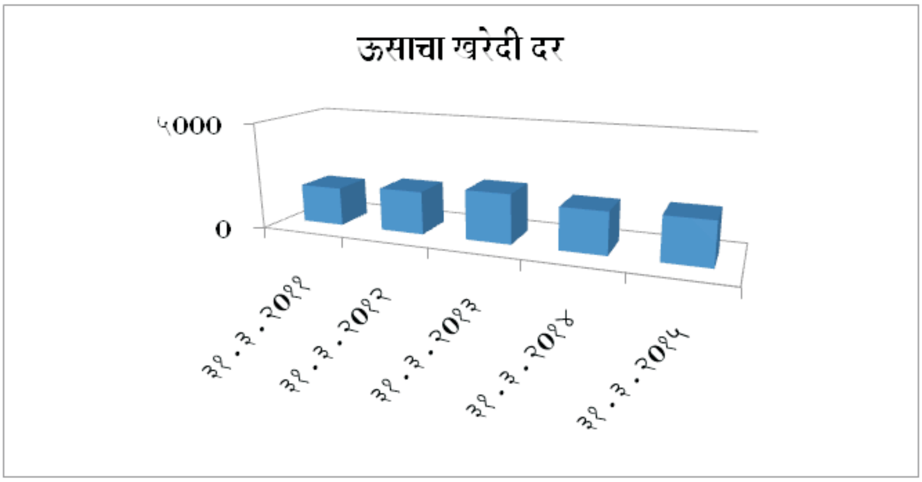

कोष्टक क्रमांक 1 व आलेख क्रमांक 1 मध्ये सन 2010–2011 ते 2014–2015 या आर्थिक वर्षातील भीमा सहकारी साखर कारखाना लि.पाटसच्या ऊसाच्या खरेदी दराचा आढावा घेतला आहे. भीमा सहकारी साखर कारखाना लि.पाटसच्या ऊसाच्या खरेदी दराचा संक्षिप्त अभ्यास केल्यास असे दिसुन येते की, ऊसाच्या खरेदी दरामध्ये सातत्याने चढउतार झालेला पहावयास मिळतो. सन 2012–2013 मध्ये ऊसाचा खरेदी दर सर्वाधिक 2300 रूपये प्रति टन असुन सन 2010–2011 मध्ये सर्वात कमी 1800 रूपये प्रति टन आहे.

ऊस उत्पादकांना केंद्र शासनाने जाहित केलेल्या किमान ऊस किंमत (एफआरपी) प्रमाणे ऊसाची किंमत दयावी लागते याशिवाय ऊस विकास उत्तेजनार्थ काही रक्कम कारखान्यांना ऊस उत्पादकांना दयावी लागते. साखरेच्या किंमतीवरच ऊसाचा खरेदी दर अवलंवून असतो. परंतु साखरेला अपेक्षित दर न मिळाल्यास परिणामी बॅकांना सुद्धा कर्ज उचल दर कमी करावा लागतो. उत्पादन खर्चाच्या तुलनेत साखरेला मिळणारा कमी दर व ऊसाला दयावा लागणारा किमान दर अशा दुहेरी कात्रीत साखर कारखाने सापडलेले आहेत.

1. साखर विक्री

भीमा सहकारी साखर कारखाना लि.पाटसच्या सन 2010–2011 ते 2014–2015 या मागिल पाच वर्षाच्या कालावधीतील साखर विक्री विषयीची माहिती कोष्टक क्रमांक 2 मध्ये दर्शविली आहे. ऊसाचे कमी उत्पादन, ऊसाला दयावा लागणारा किमान दर, साखरेला मिळणारा कमी दर व शासनाकडुन साखरेच्या विक्रीवरील नियंत्रण अशा अनेक समस्या असुनही भीमा सहकारी साखर कारखाना लि.पाटसने मागिल पाच वर्षामध्ये साखरेचे जास्तित जास्त उत्पादन करण्याचा प्रयत्न केला आहे.

कोष्टक क्रमांक 2
साखर विक्री

(क्विंटल)

	31-3-2011	31-3-2012	31-3-2013	31-3-2014	31-3-2015
साखर विक्री	727353	1090187	845031	846562	469071

(स्त्रोत: भीमा सहकारी साखर कारखाना लि.पाटस वार्षिक अहवाल सन 2011 ते 2015)

आलेख क्रमांक 2
साखर विक्री

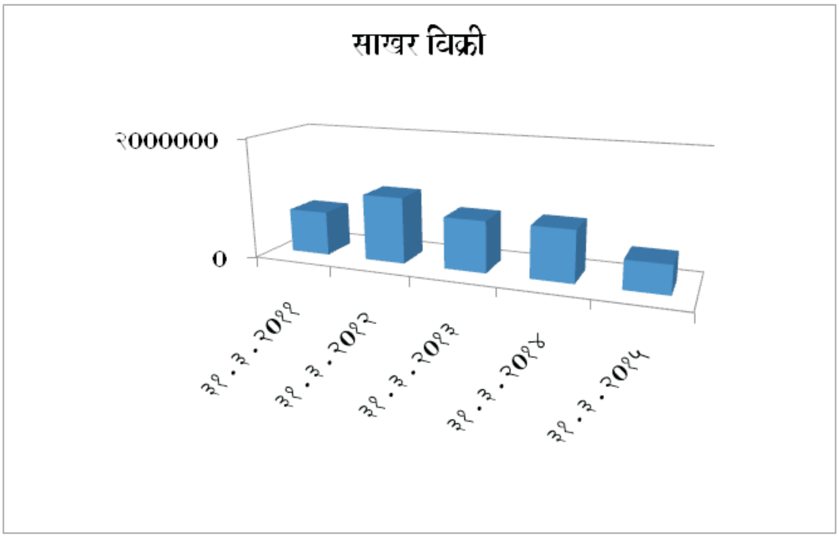

कोष्टक क्रमांक 2 व आलेख क्रमांक 2 मध्ये भीमा सहकारी साखर कारखाना लि.पाटसची साखर विक्री स्पष्ट केली आहे. सन 2010–2011 ते 2014–2015 या आर्थिक वर्षातील भीमा सहकारी साखर कारखाना लि.पाटसच्या साखर विक्रीचा आढावा घेतला आहे. यासाठी भीमा सहकारी साखर कारखाना लि.पाटसच्या गेल्या मागिल पाच वर्षातील साखर विक्रीची संक्षिप्त आकडेवारी वरील कोष्टकात दर्शवली आहे. भीमा सहकारी साखर कारखाना लि.पाटसच्या साखर विक्रीचा संक्षिप्त अभ्यास केल्यास असे दिसुन येते की, साखर विक्रीमध्ये सातत्याने चढ उतार पहावयास मिळतो. सन 2011–2012 मध्ये सर्वाधिक 1090187 क्विंटल साखर विक्री असुन सन 2014–2015 मध्ये सर्वात कमी 469071 क्विंटल आहे.

3. साखर उत्पादनाचा सरासरी प्रती क्विंटल खर्च

भीमा सहकारी साखर कारखाना लि.पाटसच्या सन 2010–2011 ते 2014–2015 या मागिल पाच वर्षाच्या कालावधीतील साखर उत्पादनाचा सरासरी प्रती क्विंटल खर्चा विषयीची माहिती कोष्टक क्रमांक 3 मध्ये दर्शविली आहे. कारखान्याचा साखर उत्पादनाचा सरासरी प्रती क्विंटल खर्च हा ऊसाची किंमत सोडुन व ऊसाची किंमत धरून असा काढला जातो.

कोष्टक क्रमांक 3
साखर उत्पादनाचा सरासरी प्रती क्विंटल खर्च

(रूपये)

	31-3-2011	31-3-2012	31-3-2013	31-3-2014	31-3-2015
साखर उत्पादनाचा सरासरी खर्च (ऊस किंमत सोडून)	760.80	823.44	949.18	903.31	1133.19
साखर उत्पादनाचा सरासरी खर्च (ऊस किंमत धरून)	2478.86	2532.62	3031.27	2705.54	3288.76

(स्रोत: भीमा सहकारी साखर कारखाना लि.पाटस वार्षिक अहवाल सन 2011 ते 2015)

आलेख क्रमांक 3
साखर उत्पादनाचा सरासरी प्रती क्विंटल खर्च

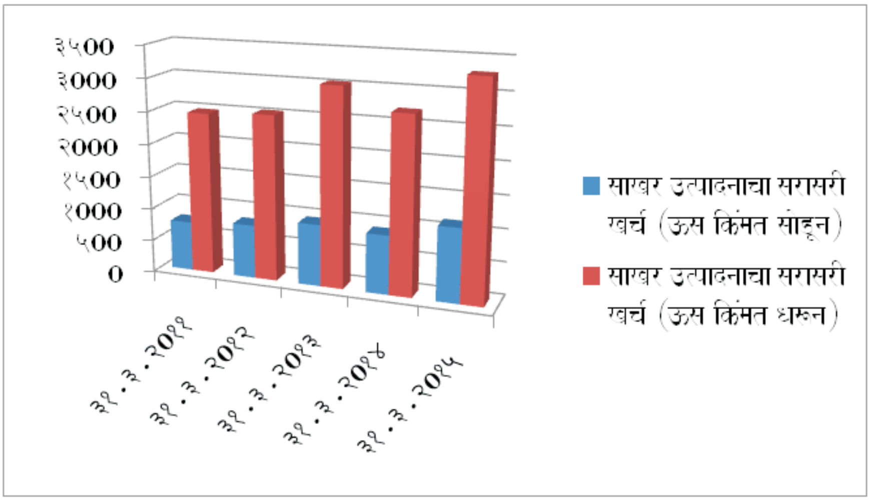

कोष्टक क्रमांक **3** व आलेख क्रमांक **3** मध्ये भीमा सहकारी साखर कारखाना लि. पाटसच्या साखर उत्पादनाचा सरासरी प्रती क्विंटल खर्च स्पष्ट केला आहे. सन **2010–2011** ते **2014–2015** या आर्थिक वर्षातील भीमा सहकारी साखर कारखाना लि. पाटसच्या साखर उत्पादनाच्या सरासरी प्रती क्विंटल खर्चाचा आढावा घेतला आहे. भीमा सहकारी साखर कारखाना लि. पाटसच्या साखर उत्पादनाचा सरासरी प्रती क्विंटल खर्चाचा संक्षिप्त अभ्यास केल्यास असे दिसुन येते की, साखर उत्पादनाचा सरासरी प्रती क्विंटल खर्चामध्ये सातत्याने वाढ झालेली पहावयास मिळतो. परंतु सन **2013–2014** मध्ये घट झालेली आहे. साखर उत्पादनाचा सरासरी प्रती क्विंटल खर्च सन **2014–2015** मध्ये सर्वाधिक **1133.19** रूपये असुन सन **2010–2011** मध्ये सर्वात कमी **760.80** रूपये आहे.

4. ऊसाची तोडणी व वाहतुक खर्च

भीमा सहकारी साखर कारखाना लि. पाटसच्या सन **2010–2011** ते **2014–2015** या मागिल पाच वर्षाच्या कालावधीतील ऊस तोडणी व वाहतुक खर्च या विषयीची माहिती कोष्टक क्रमांक **4** मध्ये दर्शविली आहे. कारखान्याला उत्पादनासाठी अवश्यक असणारा ऊस कारखान्याच्या कार्यक्षेत्रातुन व कारखान्याच्या कार्यक्षेत्राच्या बाहेरून आणावा लागतो. ऊसाची तोडणी करून तो ऊस कारखान्यापर्यंत आणण्यासाठी जो वाहतुक खर्च कारखान्याला करावा लागतो तो खर्च ऊसाच्या खरेदीदरात समाविष्ट करून ऊसाचा खरेदी दर ठरवला जातो किंवा ऊस तोडणी व वाहतुक खर्च वगळता ऊसाचा खरेदी दर ठरवला जातो त्यासाठी ऊसाची तोडणी व वाहतुक खर्चाचा अभ्यास करणे गरजेचे आहे.

कोष्टक क्रमांक 4
ऊस तोडणी व वाहतुक खर्च

(रूपये)

	31-3-2011	31-3-2012	31-3-2013	31-3-2014	31-3-2015
ऊस तोडणी व वाहतुक खर्च (प्रती टनी)	342.41	437.10	460.04	492.78	485.54

(स्त्रोत: भीमा सहकारी साखर कारखाना लि. पाटस वार्षिक अहवाल सन 2011 ते 2015)

आलेख क्रमांक 4
ऊस तोडणी व वाहतुक खर्च

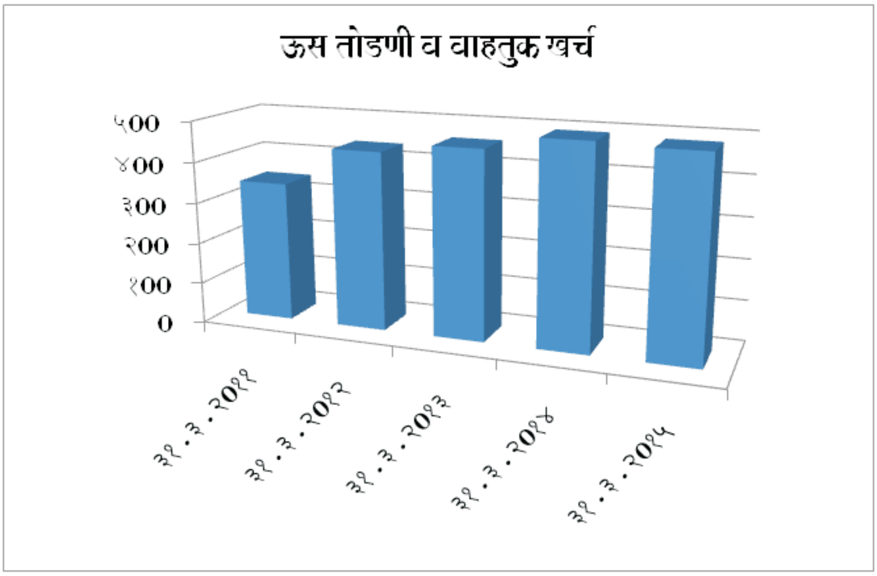

कोष्टक क्रमांक 4 व आलेख क्रमांक 4 मध्ये सन 2010–2011 ते 2014–2015 या आर्थिक वर्षातील भीमा सहकारी साखर कारखाना लि. पाटसच्या ऊस तोडणी व वाहतुक खर्चाचा आढावा घेतला आहे. भीमा सहकारी साखर कारखाना लि. पाटसच्या ऊस तोडणी व वाहतुक खर्चाचा संक्षिप्त अभ्यास केल्यास असे दिसुन येते की, ऊस तोडणी व वाहतुक खर्चामध्ये सातत्याने वाढ पहावयास मिळते. परंतु सन 2014–2015 मध्ये ऊस तोडणी व वाहतुक खर्चामध्ये घट झाली आहे. सन 2013–2014 मध्ये ऊस तोडणी व वाहतुक खर्च सर्वाधिक 492 रूपये प्रतीटन असुन सन 2010–2011 मध्ये सर्वात कमी 342.41 रूपये प्रतीटन आहे.

निष्कर्ष, सुचना व शिफारशी –

भीमा सहकारी साखर कारखाना लि. पाटसच्या ऊसाच्या खरेदी दरामध्ये मागिल पाच वर्षात सातत्याने चढउतार झालेला असल्याने यावरून असा निष्कर्ष निघतो की, इतर उत्पादनामध्ये उत्पादनासाठी येणाऱ्या खर्चावर त्या उत्पादनाची विक्री किंमत ठरते परंतु साखरेची किंमत व ऊसाची किंमत शासनाकडुन ठरवली जात असल्याने कारखाना उत्पादन खर्च अधिक होतो व साखरेला कमी किंमत मिळते त्यामुळे कारखाना उत्पादन खर्चाच्या तुलनेत साखरेला मिळणारा कमी दर व ऊसाला दयावा लागणारा किमान दर अशा दुहेरी कात्रीत भीमा सहकारी साखर कारखाना लि. पाटस सापडलेला आहे.

संदर्भ

1. भीमा सहकारी साखर कारखाना लि. पाटस वार्षिक अहवाल सन 2011 ते 2015
2. डॉ. जे. पी भोसले ः 'खुले औदयोगीक धोरण आणि सहकारी साखर उदयोगापुढील आव्हाने' (सहकारी महाराष्ट्र, एप्रिल 1999)
3. डॉ. दत्तात्रय बगाडे ः 'ग्रामीण बिगरशेती सहकारी पतसंस्थांची सद्यस्थिती, समस्या व उपाययेजना' (सहकारी महाराष्ट्र, जुन 2011)
4. डॉ. प्रताप पाटील ः 'भारतीय सहकारी चळवळीच्या विकासातील शासनाची भुमिका' (सहकारी महाराष्ट्र,फेब्रुवारी 2012)
5. दै. सकाळ – ॲग्रोवन, दै. सकाळ – प्रगती, दै. लोकमत, दै. लोकसत्ता.

Publish Research Article
International Level Multidisciplinary Research Journal For All Subjects

Dear Sir/Mam,

We invite unpublished Research Paper,Summary of Research Project,Theses,Books and Book Review for publication,you will be pleased to know that our journals are

Associated and Indexed,India

- International Scientific Journal Consortium
- OPEN J-GATE

Associated and Indexed,USA

- Google Scholar
- EBSCO
- DOAJ
- Index Copernicus
- Publication Index
- Academic Journal Database
- Contemporary Research Index
- Academic Paper Databse
- Digital Journals Database
- Current Index to Scholarly Journals
- Elite Scientific Journal Archive
- Directory Of Academic Resources
- Scholar Journal Index
- Recent Science Index
- Scientific Resources Database
- Directory Of Research Journal Indexing

Indian Streams Research Journal
258/34 Raviwar Peth Solapur-413005,Maharashtra
Contact-9595359435
E-Mail-ayisrj@yahoo.in/ayisrj2011@gmail.com
Website : www.isrj.org